

QUAN ĐIỂM CỦA V.I.LÊNIN VỀ BẢO VỆ ĐẢNG VÀ Ý NGHĨA ĐỐI VỚI ĐẢNG CỘNG SẢN VIỆT NAM

PGS, TS. ĐẶNG BÁ MINH^(*)
ThS. ĐẶNG CÔNG THÀNH^(**)

Tóm tắt: Bảo vệ Đảng là nhiệm vụ quan trọng và thường xuyên trong công tác xây dựng Đảng. Đặc biệt, trong những thời kỳ khó khăn, khi tổ chức đảng phải đối mặt với nhiều nguy cơ và thách thức thì nhiệm vụ này lại càng cấp thiết. Hiện nay, trước tình trạng suy thoái về tư tưởng chính trị, đạo đức, lối sống của một bộ phận không nhỏ cán bộ, đảng viên cùng với tệ quan liêu, tham nhũng, lãng phí, sự sa sút lòng tin của nhân dân đối với Đảng và sự phá hoại của các thế lực thù địch, đòi hỏi chúng ta càng phải tăng cường công tác bảo vệ Đảng. Văn đề này đã được V.I.Lênin đặt ra đối với Đảng Cộng sản Liên Xô từ khi còn non trẻ. Bài viết này đề cập một số ý kiến của V.I.Lênin về bảo vệ Đảng và ý nghĩa đối với Đảng Cộng sản Việt Nam trong tình hình hiện nay.

Từ khóa: bảo vệ Đảng; Đảng Cộng sản Việt Nam; V.I.Lênin

1 **Tinh thần của công tác bảo vệ Đảng**
 Tổ chức đảng hay bất kỳ một tổ chức nào sau khi ra đời, muôn tồn tại và phát triển phải không ngừng được cung cấp. Trong tiến trình đó không thể tránh khỏi những trở ngại, khó khăn về khách quan và chủ quan. Do đó, mỗi tổ chức nói chung, tổ chức đảng nói riêng phải tiến hành đấu tranh để vượt qua những trở ngại, khó khăn. Đây là nhiệm vụ quan trọng và thường xuyên nhằm xây dựng tổ chức ngày càng trong sạch và vững mạnh.

Theo V.I.Lênin, thực chất cuộc đấu tranh nội bộ của Đảng là sự xung đột giữa tình trạng tổ nhóm và tình đảng. Do đó, chỉ sau khi chấm dứt tình trạng này, Đảng mới có thể trở thành một Đảng mạnh. V.I.Lênin viết: "Chúng ta đấu tranh để xây dựng một tổ chức đảng đoàn kết của đội tiên phong công nhân chống lại tình trạng lỏng lẻo, thái độ phá hoại, chủ nghĩa vô chính phủ theo kiểu tri thức. Chúng ta đấu tranh đòi hỏi phải tôn trọng các Đại hội Đảng, đấu tranh chống lại thái độ tráo trộn, uơ hèn, chống những lời nói không đi đôi với việc làm, chống thái độ chế lại những giao ước và nghị quyết đã cùng nhau nhất trí thông qua"⁽¹⁾. Như vậy, xét về bản chất, bảo

^(*) Học viện Chính trị, Bộ Quốc phòng

về Đảng là nhằm xây dựng Đảng vững mạnh, thống nhất về ý chí, hành động và có kỷ luật. Cũng từ đó, việc bảo vệ Đảng trở thành nhiệm vụ tất yếu. V.I.Lênin chỉ rõ: "Việc bảo vệ tính vững chắc của đường lối và sự trong sạch những nguyên tắc của đảng, ngày nay lại càng trở thành những công việc cấp thiết hơn, vì sau khi đã phục hồi lại sự thống nhất của mình, Đảng sẽ thu nạp vào hàng ngũ của mình rất nhiều phần tử không vững vàng mà số lượng đó sẽ lớn lên theo sự phát triển của đảng... Nhiệm vụ của chúng ta là bảo vệ tính vững chắc, tính kiên định, tính trong sạch của đảng ta. Chúng ta phải cố gắng làm cho danh hiệu và ý nghĩa của đảng viên ngày càng cao hơn lên mãi"^(x2). Với mục đích đó, bảo vệ Đảng là tất yếu và phải được tiến hành thường xuyên, liên tục và là trách nhiệm của mọi đảng viên.

2. Nội dung và biện pháp bảo vệ Đảng

Bảo vệ Đảng là nhằm xây dựng Đảng trong sạch, vững mạnh, do đó, nội dung của công tác bảo vệ Đảng phải toàn diện trên tất cả các lĩnh vực: tổ chức, tư tưởng, chính trị, đạo đức.

V.I.Lênin cho rằng, một trong những vấn đề cấp bách và nan giải là vấn đề bảo vệ tổ chức, cải tiến tổ chức và kỷ luật cách mạng. Nói về nhiệm vụ bảo vệ tổ chức đảng, V.I.Lênin nêu rõ: "Chúng ta phải bảo vệ tổ chức đảng và những cơ quan của đảng, chứ không phải nhân cơ quan đó vào vùng bùn"^(x3). Theo đó, bảo vệ tổ chức đảng là bảo vệ sự trong sạch của đội ngũ đảng viên, sự vững mạnh của các cơ quan đảng, bảo vệ các nguyên tắc tổ chức của Đảng.

Trong công tác bảo vệ tổ chức đảng, vấn đề nâng cao chất lượng đảng viên có vai trò hết sức quan trọng đối với việc củng cố tổ chức đảng. V.I.Lênin chỉ rõ: "Đảng độc nhất nắm chính quyền trên thế giới quan tâm đến việc nâng cao chất lượng đảng viên, đó chính là Đảng chúng ta, Đảng của giai cấp cách mạng. Chúng ta đã nhiều lần tiến hành việc đăng ký lại đảng viên để đuổi cổ "bọn luôn lợt" đó ra khỏi đảng, chỉ lưu lại trong hàng ngũ Đảng những phần tử giác ngộ và thành thật trung thành với chủ nghĩa cộng sản"^(x4). Như vậy, theo V.I.Lênin, đảng viên phải là người thể hiện đầy đủ bản chất của giai cấp công nhân, là những

chiến sĩ tiên phong của phong trào công nhân, tiên phong về lý luận, về tổ chức và hành động.

Để đảm bảo trong tổ chức đảng chỉ có những đảng viên đủ phẩm chất cách mạng, theo V.I.Lênin, **Đảng cần áp dụng những biện pháp sau:**

Một là, chú trọng nguyên tắc kết nạp đảng viên

Theo V.I.Lênin: "Theo tôi, nên yêu cầu khi kết nạp công nhân vào đảng thì phải có sự giới thiệu của đảng viên có 3 tuổi đảng, đối với nông dân và chiến sĩ Hồng quân - 4 tuổi đảng, đối với các tầng lớp khác - 5 tuổi đảng.

Cần xác định chính xác hơn thời gian dự bị"^(x5).

V.I.Lênin cho rằng, vấn đề đặt ra không nên ưu tiên cho đảng viên vì bọn gian giảo sẽ nhân đó mà len lỏi vào hàng ngũ đảng viên. Đồng thời, phải quy định đảng viên mới vào đảng dưới một năm không được cử làm đại biểu Đại hội đảng. Cần ghi vào thẻ đảng ngày vào đảng của người đó và không nên cấp thẻ khi người đó chưa qua thử thách, chưa qua rèn luyện... Chỉ kết nạp đảng sau sáu tháng thử thách hay tập sự làm công tác với tinh thần cách mạng; phải có biện pháp kiềm tra đối với mọi đảng viên đã vào đảng.

Hai là, tiến hành thanh Đảng

Thái độ của V.I.Lênin về vấn đề này hết sức kiên quyết. Ông tuyên bố: "Cần phải đuổi ra khỏi đảng những kẻ gian giảo, những đảng viên cộng sản đã quan liêu hóa, không trung thực, nhu nhược..."^(x6) và "muốn thanh trùng một thành viên không xứng đáng thì tổ chức của những người cách mạng chân chính sẽ không một phương sách nào cả"^(x7). Thực tế ở nước Nga lúc đó, Đảng Cộng sản Liên Xô đã dùng biện pháp động viên người ra mặt trận và tham gia Ngày thứ 7 công sản để thanh trùng ra khỏi Đảng những kẻ tim cách lợi dụng những đặc lợi do địa vị đảng viên của đảng chấp chính đưa lại. V.I.Lênin đòi khai trừ ra khỏi đảng những kẻ gian giảo, những đảng viên quan liêu, thoái hóa, không trung thực, nhu nhược, xu nịnh, luồn lọt, tham ô, ăn cắp, bọn người lập ra hết ban này, ban nọ, không chịu làm việc cũng như kém phẩm chất và năng lực. Một khác, đối với những phần tử bắp bênh và nghiêng ngà thi thực hiện tình trạng giới nghiêm bằng những luật đặc biệt để chống lại thái độ

mơ hồ về chính trị. Đối với bọn “ké cướp, đầu cơ, lưu manh” đã chui vào đảng nếu bắt được sẽ xử bắn. Theo V.I.Lênin, sở dĩ phải làm kiên quyết như vậy, vì đảng cầm quyền dựa vào một giai cấp tiên tiến và lành mạnh nên phải biết làm cho hàng ngũ của mình được trong sạch. Đồng thời, việc thanh đảng gắn liền với những đòi hỏi ngày càng tăng của đảng về công tác với tinh thần thật sự công sản sẽ cải thiện được bộ máy chính quyền nhà nước.

Cùng với nâng cao chất lượng đảng viên, để bảo vệ tổ chức đảng cần coi trọng xây dựng, cùng cố tổ chức cơ sở đảng. Theo V.I.Lênin, vấn đề xây dựng, cùng cố tổ chức cơ sở đảng là công việc thường xuyên, liên tục và phải tuân thủ những nguyên tắc nhất định, cụ thể:

- *Cần có chế độ phân cấp ngày càng rộng, càng tốt*: Về điều này, V.I.Lênin cho rằng: “Chúng ta đi đến một nguyên tắc rất quan trọng trong toàn bộ tổ chức đảng và hoạt động của đảng: nếu trong việc lãnh đạo phong trào và cuộc đấu tranh cách mạng của giai cấp vô sản về mặt tư tưởng và thực tiễn cần có chế độ tập trung càng mạnh, càng tốt thì về phương diện làm cho trung ương đảng (và như vậy là toàn đảng nói chung) nắm lấy tình hình phong trào, về phương diện trách nhiệm trước đảng, cần có chế độ phân cấp càng rộng rãi càng tốt”⁽⁴⁾ - thành lập các tổ chức cơ sở đảng theo nguyên tắc lãnh thổ. Theo V.I.Lênin, để thuận lợi trong việc quản lý và phát huy năng lực của đảng viên thì phải biết địa chỉ, nơi ở của từng đảng viên hoặc phải lập các chi bộ theo nguyên tắc lãnh thổ, tức là tập hợp đảng viên theo nơi ở của họ, theo địa điểm của các công xưởng trong một khu vực hành chính nào đó.

- *Chi bộ cơ sở được thành lập không phải chỉ theo nguyên tắc lãnh thổ, mà còn theo nguyên tắc nghề nghiệp*: Theo V.I.Lênin: “Điều trọng yếu là những điều kiện sinh hoạt, điều kiện hội họp, điều kiện gặp gỡ, điều kiện cùng làm việc với nhau, vì một chi bộ cơ sở phải hoạt động một cách đặc biệt linh hoạt, thường xuyên, đều đặn”⁽⁵⁾ - xây dựng các tổ chức đảng trên cơ sở giai cấp. Theo nguyên tắc này, cần chú ý bản chất giai cấp công nhân của đảng và đặc biệt

cần tri thức hóa công nhân trong đội ngũ lãnh đạo của đảng.

- *Thực hiện nguyên tắc tập trung dân chủ trong tổ chức đảng*: Thực hiện nguyên tắc này trong xây dựng tổ chức cơ sở đảng là phải phát huy dân chủ, tính chủ động, sáng tạo của từng đảng viên, chi bộ. Muốn vậy, cần phân cấp trách nhiệm càng nhiều càng tốt trước đảng cho mỗi đảng viên, mỗi người tham gia công tác, tổ chức đảng. Thực hiện nguyên tắc này còn tuân thủ chế độ tập trung việc lãnh đạo. Theo V.I.Lênin, các ủy viên trong Ban Chấp hành phải tuân theo mọi chỉ thị của Ban Chấp hành, đảm bảo sự thống nhất. Do đó, phải chú ý đến thành phần của Ban Chấp hành và duy trì chế độ báo cáo với cấp trên. V.I.Lênin khẳng định: “mỗi tổ chức đảng, cho tới chi bộ công nhân cơ sở của Đảng ta, phải được xác định thành phần và nhất định phải ổn định những mối liên hệ đều đặn với Trung ương, phải ổn định những bản báo cáo hai tuần đều đặn”⁽⁶⁾. V.I.Lênin cho rằng, chế độ báo cáo của các tổ chức đảng sẽ có ý nghĩa to lớn đối với việc cùng cố bảng ngũ và đoàn kết đảng về mặt tổ chức, đồng thời để sự chỉ đạo của các cấp đối với tổ chức cơ sở đảng được sâu sát, thiết thực, kịp thời.

- *Cải tiến tổ chức sinh hoạt đảng*: Quan điểm này của V.I.Lênin nhằm cải tiến sinh hoạt đảng để phát huy tính chủ động, sáng tạo của đảng viên, đầy mạnh mẽ tranh phê bình và tự phê bình trong nội bộ đảng, kịp thời phát hiện những tiêu cực để đấu tranh bảo vệ tổ chức đảng. Do vậy, để cuộc đấu tranh không tránh khỏi trong nội bộ đảng được tiến hành một cách có tổ chức, dưới những hình thức chính đáng mà đảng có thể kiểm soát, V.I.Lênin cho rằng, phải thông qua Điều lệ Đảng bảo đảm những phương pháp của Đảng dùng để tiến hành cuộc đấu tranh trong Đảng. Trong Điều lệ Đảng cần đảm bảo quyền hạn của bất cứ một thiểu số nào. Bằng cách đó để gạt bỏ nguồn gốc thường xuyên và không thể tránh được của những ý kiến trái đồng, bất mãn và bức xúc, làm cho nó chuyên từ con đường cãi cọ nhô nhèn có tính chất lò nhôm trước kia sang con đường đấu tranh chưa quen thuộc, con đường đấu tranh hàn hối và xứng đáng cho quan

điểm của mình. V.I.Lênin đã đưa ra kiến nghị sau: Tuyệt đối cần tổ chức ngày càng nhiều và ngày càng rộng rãi những hội nghị đảng viên, đi đôi với những biện pháp khác, nhằm phát huy tính chủ động của đảng viên; lập ra những cơ quan văn dân có khả năng thực hiện một cách hệ thống và rộng rãi hơn nữa việc phê bình trong nội bộ đảng (những trang báo tranh luận...). Để bảo vệ tổ chức đảng, cần tăng cường công tác kiểm tra các tổ chức đảng. V.I.Lênin cho rằng, phải thành lập Ban kiểm tra song song với Ban Chấp hành Trung ương. Thành phần ban này phải gồm những đồng chí có trình độ nhất định trong lĩnh vực công tác đảng, có kinh nghiệm nhất, không thiên vị và có khả năng thực hiện công tác kiểm tra hoàn toàn theo tinh thần của Đảng. Là một cơ quan do Đại hội Đảng bầu ra, Ban kiểm tra phải được quyền thu nhận mọi đơn khiếu tố và xem xét các đơn ấy, trao đổi với Ban Chấp hành Trung ương, trong trường hợp cần thiết thì tổ chức những phiên họp chung, liên tịch với Ban Chấp hành Trung ương hoặc chuyển vấn đề cho Đại hội Đảng giải quyết.

Ba là, bảo vệ tư tưởng của Đảng

Khi bàn về công tác tư tưởng của Đảng, V.I.Lênin coi đây là nhiệm vụ quan trọng, xuyên suốt quá trình thực hiện mục tiêu của Đảng: “đảng của giai cấp vô sản là một tổ chức tự do, được lập ra để đấu tranh với những “tư tưởng của giai cấp tư sản, để bảo vệ và thực hiện một thế giới quan nhất định, cụ thể là thế giới quan mác-xít”⁽¹¹⁾. V.I.Lênin cho rằng, chủ nghĩa Mác giành được ý nghĩa lịch sử toàn thế giới về mặt hệ tư tưởng của giai cấp vô sản cách mạng là vì chủ nghĩa Mác không những khôn vứt bỏ những thành tựu hết sức quý báu của thời đại tư sản, mà trái lại, còn tiếp thu và cải tạo tất cả những gì quý báu trong hàng nghìn năm phát triển của tư tưởng và văn hóa nhân loại. Do đó, theo V.I.Lênin, công tác tư tưởng của Đảng cũng cần tiếp tục trên cơ sở và theo hướng đó.

Một trong những nhiệm vụ công tác tư tưởng của Đảng, theo V.I.Lênin, phải đảm bảo thông nhất về mặt tư tưởng. Trong các bức thư nói về nhiệm vụ của thanh niên cách mạng, V.I.Lênin

nêu rõ: “Thông nhất về mặt tư tưởng = truyền bá những tư tưởng nhất định, làm sáng tỏ sự đối抗 giai cấp, sự phân định ranh giới về mặt tư tưởng.

Thông nhất về mặt tư tưởng = truyền bá những tư tưởng có khả năng đẩy lùi phái trước, những tư tưởng của giai cấp tiên phong”⁽¹²⁾. Để phân biệt rạch ròi các hệ tư tưởng, V.I.Lênin đã đặt vấn đề sau: Hệ tư tưởng tư sản hoặc hệ tư tưởng xã hội chủ nghĩa, không có hệ tư tưởng trung gian. Chính vì vậy, mọi sự coi nhẹ hệ tư tưởng xã hội chủ nghĩa, mọi sự xa rời hệ tư tưởng xã hội chủ nghĩa đều có nghĩa là tăng cường hệ tư tưởng tư sản.

Cùng với việc xác định rõ hệ tư tưởng của giai cấp vô sản là học thuyết chủ nghĩa xã hội khoa học, tức là chủ nghĩa Mác - Lênin cũng chỉ ra nhiệm vụ của công tác tư tưởng của Đảng là tuyên truyền, bảo vệ khỏi mọi sự xuyên tạc và phát triển hơn hệ tư tưởng đó, đồng thời phải đấu tranh không mệt mỏi chống mọi hệ tư tưởng tư sản dưới mọi hình thức. Yêu cầu đối với công tác tư tưởng là phải nắm vững lý luận, dựa trên cơ sở khoa học để tuyên truyền giải thích, phổ biến tư tưởng, chủ trương, đường lối của Đảng. V.I.Lênin cho rằng: “Thái độ coi thường lý luận, thái độ láng tránh quanh co đối với hệ tư tưởng xã hội chủ nghĩa nhất định làm lợi cho hệ tư tưởng tư sản”⁽¹³⁾.

3. Ý nghĩa đối với Đảng Cộng sản Việt Nam

Hiện nay, để tăng cường công tác tư tưởng của Đảng cần làm theo những lời dạy của V.I.Lênin: Tất cả những đảng viên cộng sản chú ý nhiều hơn đến cuộc đấu tranh tư tưởng chống những ánh hưởng, xu hướng lệch lạc tiêu tư sản; cần tăng cường công tác giáo dục chính trị, tăng cường tuyên truyền phổ biến tư tưởng mác-xít và chủ trương, đường lối của Đảng; bảo vệ Đảng khỏi mọi sự xuyên tạc và phát triển hơn nữa học thuyết Mác - cơ sở tư tưởng của Đảng.

Thời gian tới, tình hình thế giới, khu vực tiếp tục diễn biến phức tạp, các thế lực thù địch, phản động trong và ngoài nước sẽ gia tăng các hoạt động thực hiện “diễn biến hòa bình” trên

lĩnh vực tư tưởng, văn hóa với phương thức, thù đoạn ngày càng tinh vi và xảo quyệt, nhất là hoạt động tuyên truyền phá hoại nền tảng tư tưởng của Đảng, Hiến pháp, pháp luật của Nhà nước trên không gian mạng. Các thế lực thù địch sẽ triệt để lợi dụng những vấn đề nhạy cảm, phức tạp, nhất là những khó khăn, hạn chế, yếu kém trong phát triển kinh tế - xã hội, tệ nạn tham ô, tham nhũng để tuyên truyền xuyên tạc chống phá Đảng, Nhà nước; lôi kéo tập hợp lực lượng và kích động tư tưởng chống đối; chia rẽ nội bộ, thúc đẩy “tự diễn biến”, “tự chuyển hóa” trong nội bộ, gây mất ổn định chính trị, an ninh, trật tự an toàn xã hội, nhiều vấn đề này sinh sôi gặp nhiều thách thức mới. Vì vậy, đây mạnh công tác bảo vệ Đảng, **cần tập trung vào những vấn đề sau:**

Thứ nhất, bảo vệ Đảng trước hết là bảo vệ chủ nghĩa Mác - Lê nin, tư tưởng Hồ Chí Minh, Cương lĩnh, Điều lệ Đảng, Hiến pháp, pháp luật của Nhà nước. Đó là nền tảng tư tưởng, nguyên tắc tổ chức của Đảng, Nhà nước. Xây dựng Đảng trong sạch, vững mạnh, gắn bó mật thiết với nhân dân, giữ gìn đạo đức, lối sống cách mạng của cán bộ, đảng viên là yêu tố quyết định để chủ động tiến công làm thất bại mọi âm mưu và thù đoạn hoạt động của các thế lực thù địch chống phá nội bộ Đảng ta. Đề cao cảnh giác cách mạng, kịp thời đấu tranh với những quan điểm sai trái với đường lối, nguyên tắc tổ chức của Đảng.

Thứ hai, đây mạnh công tác giáo dục, nâng cao bản lĩnh chính trị, ý thức cảnh giác cách mạng cho cán bộ, đảng viên trước những âm mưu, thù đoạn của các thế lực thù địch, nâng cao tinh thần trách nhiệm, thực hiện tốt bảo vệ chính trị nội bộ. Xây dựng nội dung, kế hoạch bồi dưỡng thường xuyên cho cán bộ, đảng viên nâng cao bản lĩnh chính trị, kiên định mục tiêu, lý tưởng xã hội chủ nghĩa, độc lập dân tộc gắn liền với chủ nghĩa xã hội. Giáo dục nhận thức sâu sắc về âm mưu “diễn biến hòa bình” nhằm xóa bỏ vai trò lãnh đạo của Đảng và chế độ xã hội chủ nghĩa ở nước ta. Đây mạnh phong, chống sự suy thoái về tư tưởng chính trị, đạo đức, lối sống của một bộ phận không nhỏ cán bộ, đảng viên hiện nay.

Thứ ba, làm tốt công tác xây dựng Đảng gắn liền với công tác bảo vệ chính trị nội bộ chống lại những âm mưu, thù đoạn phá hoại từ bên ngoài tác động vào nội bộ Đảng. Gắn công tác giáo dục chính trị tư tưởng với việc ngăn chặn biểu hiện suy thoái tư tưởng đạo đức, lối sống của cán bộ, đảng viên. Kịp thời xử lý nghiêm những đảng viên vô kỷ luật, nói viết, làm trái Cương lĩnh, Điều lệ Đảng, Hiến pháp, pháp luật Nhà nước.

Thứ tư, các cơ quan lãnh đạo của Đảng cần tiến hành thật tốt việc rà soát chính trị nội bộ trong hệ thống chính trị từ Trung ương đến địa phương, để loại trừ những phần tử cơ hội chui vào Đảng nhằm phá hoại Đảng, nhất là trong tình hình hiện nay, khi chúng ta đang tổ chức đại hội Đảng các cấp tiến tới Đại hội lần thứ XIII của Đảng.

Thứ năm, phát huy tốt vai trò của cấp ủy, tổ chức đảng, người đứng đầu, Ban Chỉ đạo 35, cơ quan chức năng các cấp, nhất là vai trò, trách nhiệm nêu gương của cán bộ, đảng viên. Tập trung lãnh đạo kiện toàn, xây dựng phát triển lực lượng đấu tranh bảo vệ Đảng theo hướng chủ động tạo thế liên hoàn, vững chắc, có bộ phận nòng cốt, chuyên sâu, tập hợp lực lượng rộng rãi; quản lý chặt chẽ tình hình chính trị nội bộ, nắm, dự báo, xử lý kịp thời những vấn đề tư tưởng này sinh. Trong tổ chức thực hiện, cần duy trì tốt các chuyên trang, chuyên mục chống “diễn biến hòa bình”, “tự diễn biến”, “tự chuyển hóa” ở các cơ quan, đơn vị. Cơ quan báo chí cần phát huy vai trò nòng cốt đấu tranh vạch trần bản chất, âm mưu, thù đoạn thâm độc của các thế lực thù địch, phản động, góp phần định hướng dư luận xã hội □

(1) V.I.Lénin *Toàn tập*, t.9, Nxb Tiếng bồ, Matxcova, 1979, tr.7

(2), (3) và (12) V.I.Lénin *Toàn tập*, Sđd, t.7, 1979, tr.351-354, 23 và 530

(3) V.I.Lénin *Toàn tập*, Sđd, t.8, 1979, tr.125

(4) V.I.Lénin *Toàn tập*, Sđd, t.39, 1977, tr. 255-256

(5) V.I.Lénin *Toàn tập*, Sđd, t.45, 1978, tr.21

(6) V.I.Lénin *Toàn tập*, Sđd, t.44, 1978, tr.154

(7), (8), (13) V.I.Lénin *Toàn tập*, Sđd, t.6, 1975, tr.180, 462

(9) V.I.Lénin *Toàn tập*, Sđd, t.47, 1981, tr.37

(10) V.I.Lénin *Toàn tập*, Sđd, t.10, 1979, tr.217

(11) V.I.Lénin *Toàn tập*, Sđd, t.19, 1980, tr.407-408